

In 2021 meer jongvolwassen vrouwen naar de huisarts met depressieve gevoelens en angst

Tessa Jansen, Eva Bolt, Mariëtte Hooiveld,
Janneke Hendriksen, Joke Korevaar

In het voorjaar van 2021 lieten wij zien dat jongeren en jongvolwassenen tijdens de lockdown van najaar 2020 tot voorjaar 2021 vaker contact met de huisarts hadden voor depressieve klachten en angst. Het tweede coronajaar kenmerkte zich door periodes van hoop op terugkeer naar het normale leven, gevolgd door nieuwe besmettingsgolven en lockdowns. De noodklok over de slechtere mentale gesteldheid van jongeren werd steeds harder geluid. Wij keken daarom opnieuw naar het aantal contacten dat jongeren (15-19 jaar) en jongvolwassenen (20-24 jaar) met de huisarts hadden voor depressieve klachten, depressie en angst, met speciale aandacht voor verschillen tussen vrouwen en mannen.

- Voor jonge vrouwen lag het aantal huisartscontacten voor depressieve gevoelens, angstklachten en angststoornissen in 2021 hoger dan voor de pandemie, voor 20-24 jarigen was de toename het duidelijkst.
- Voor 15-19 jarige meiden was het aantal contacten voor depressieve gevoelens vooral in de eerste helft van 2021 hoger dan voor de pandemie.
- Voor jonge mannen was er weinig verschil vergeleken met de jaren voor de pandemie. Alleen 20-24 jarige mannen hadden in de eerste helft van 2021 meer contacten voor depressieve klachten dan in de voorgaande jaren.

Het Nivel ontvangt van circa 390 huisartsenpraktijken wekelijks gegevens over de geleverde zorg. Daardoor is het mogelijk om veranderingen in zorgvraag te monitoren ten tijde van de COVID-19 pandemie in vergelijking met voorgaande jaren. In deze factsheet bekijken we hoeveel jongeren en jongvolwassenen contact hadden met de huisartsenpraktijk voor een aantal psychische klachten. Deze hebben wij bepaald op basis van codes voor klachten en diagnoses (ICPC-codes) die bij deze contacten door de huisarts zijn vastgelegd in het elektronisch patiëntendossier: depressieve gevoelens (ICPC-code P03), depressie (P76), angstklachten (P01) en angststoornissen (P74). Daarbij vergeleken wij de twee 'coronajaren' 2020 en 2021 met de twee jaren voor de pandemie.

Aanleiding

In de factsheet die wij in het voorjaar van 2021 publiceerden, lieten wij zien dat er tijdens de eerste lockdown in 2020 een stevige daling in het aantal contacten in de huisartspraktijk te zien was. Ook zagen wij tijdens de tweede lockdown in de winter 2020-2021 een toename in het aantal contacten voor depressieve klachten, vooral onder 20-24 jarigen (Jansen e.a., 2021).

Na het eerste 'coronajaar' 2020 en een winter met strenge maatregelen om verspreiding van het coronavirus te remmen, brak er in het voorjaar van 2021 een hoopvolle periode aan. Het leek erop dat het virus onder controle kwam door het vaccineren. Na nog een steile besmettingspiek in juli 2021 (Rijksoverheid, Coronadashboard, 2022), als gevolg van 'dansen met Janssen', volgde een bijna normale zomer. Na het verder versoepelen van de maatregelen nam het aantal besmettingen weer

sterk toe na het dominant worden van de Delta-variant van het virus. Er kwamen weer nieuwe maatregelen vanaf het najaar van 2021, die ook steeds strenger werden, tot volledige sluiting van alles behalve zogenaamde essentiële winkels aan toe aan het einde van 2021 (RIVM, 2022).

Net als tijdens eerdere periodes van beperkingen, werd er door verschillende partijen in de media gewaarschuwd voor de negatieve gevolgen voor de mentale gesteldheid van jongeren en jongvolwassenen. Ook onderzoek toonde de negatieve gevolgen aan (o.a. CBS, 2022; 2021; Derks e.a., 2022; Dopmeijer e.a., 2021). Uit een literatuurstudie van Bosmans e.a. (2022), bleek dat jongeren tijdens de beperkende maatregelen meer last hadden van depressieve gevoelens en stress, eenzaamheid en onzekerheid. Positief was dat die gevoelens weer af leken te nemen nadat de maatregelen werden versoepeld. In de gezondheidsmonitor van Baliatsas e.a. (2022) was te zien dat mentale problemen bij jongeren van 15-24 jaar vaker voorkwamen dan voor de pandemie en ook dat het vooral om vrouwen ging.

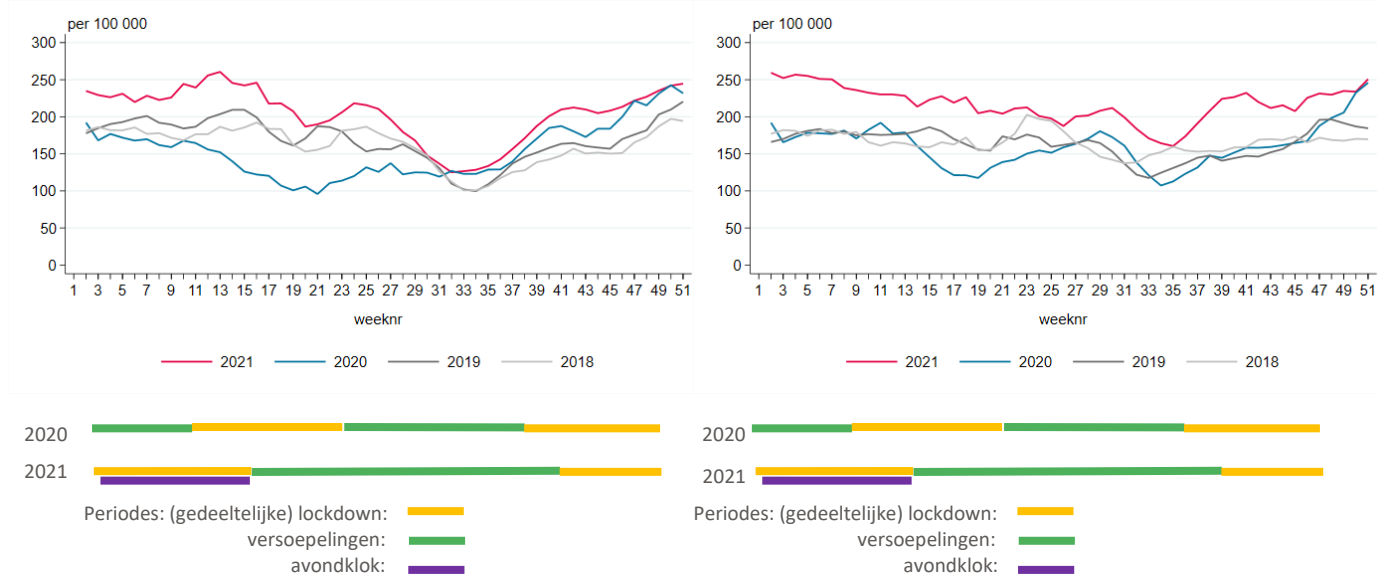
In deze factsheet kijken we specifiek naar de uitsplitsing tussen jongeren (15-19 jaar) en jongvolwassenen (20-24 jaar) en naar verschillen tussen vrouwen en mannen. Onder de grafieken laten wij de tijdlijn zien van de periodes waarin er een (gedeeltelijke) lockdown (oranje) van kracht was, zoals horecasluiting en (deels) online onderwijs en wanneer er versoepelingen waren (groen), als indicatie van de zwaarte van de beperkende maatregelen.

Meer huisartscontacten voor down/depressief gevoel, minder voor depressie

In onderstaande grafieken (figuur 1 en 2) is te zien dat meiden (15-19 jaar) en jonge vrouwen (20-24 jaar) in het begin van 2021 (de rode lijn) meer contacten met de huisarts hadden voor down/depressief gevoel (ICPC-code P03), dan in de jaren voor de pandemie (de grijze lijnen voor 2018 en 2019). Vooral in de eerste helft van 2021 was dat het geval voor beide leeftijdsgroepen (15-19 jaar en 20-24 jaar), waarbij de opgaande trend vanaf eind 2020 inzette (blauwe lijn). Dit was tevens de periode van een strenge lockdown en, iets later, de avondklok. Voor mannen was het hogere aantal contacten alleen bij de 20-24 jarigen te zien (zie bijlage, figuur 10), vanuit een redelijk stabiele tweede helft van 2020. Voor 15-19 jarige jongens (bijlage, figuur 11) week 2021 niet af van de jaren voor de pandemie.

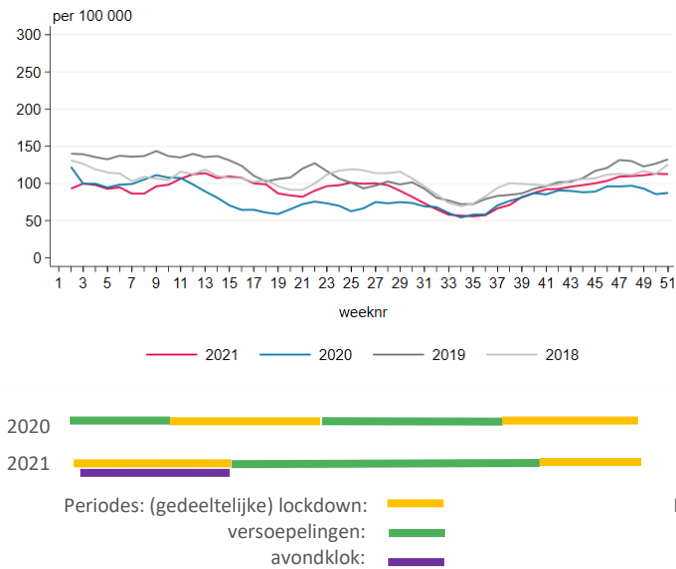
Figuur 1. Meiden van 15-19 jaar met down/depressief gevoel (P03), 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

Figuur 2. Vrouwen van 20-24 jaar met down/depressief gevoel (P03), 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

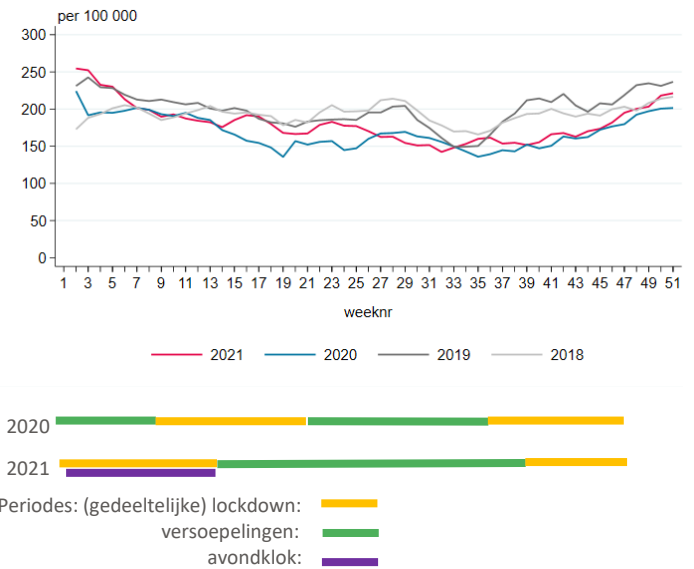

Het aantal contacten met de huisarts voor depressie (ICPC-code P76), bleef na de teruggang in 2020 ook in 2021 lager dan of vergelijkbaar met de jaren voor de pandemie. Aan het eind van 2021 lag het aantal contacten voor beide leeftijdsgroepen en zowel vrouwen (figuur 3 en 4) als mannen (bijlage, figuur 11 en 12) op een vergelijkbaar niveau van voor de pandemie.

Figuur 3. Meiden van 15-19 jaar met een depressie (P76) per geslacht, 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

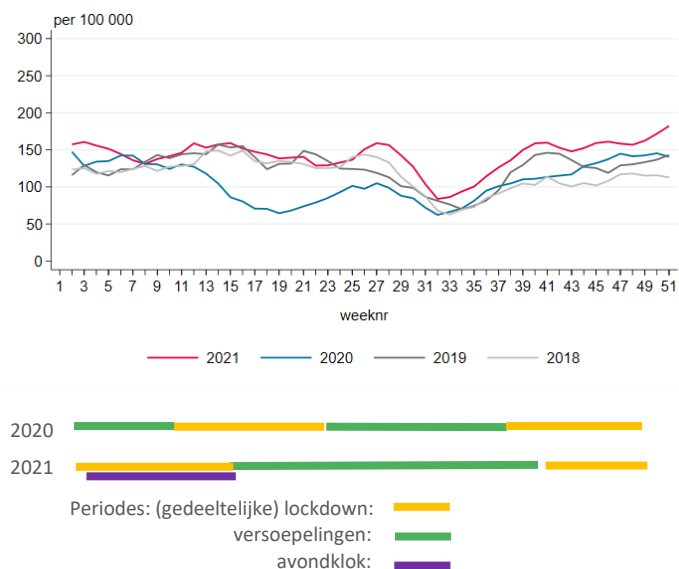
Figuur 4. Vrouwen van 20-24 jaar met een depressie (P76) per geslacht, 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

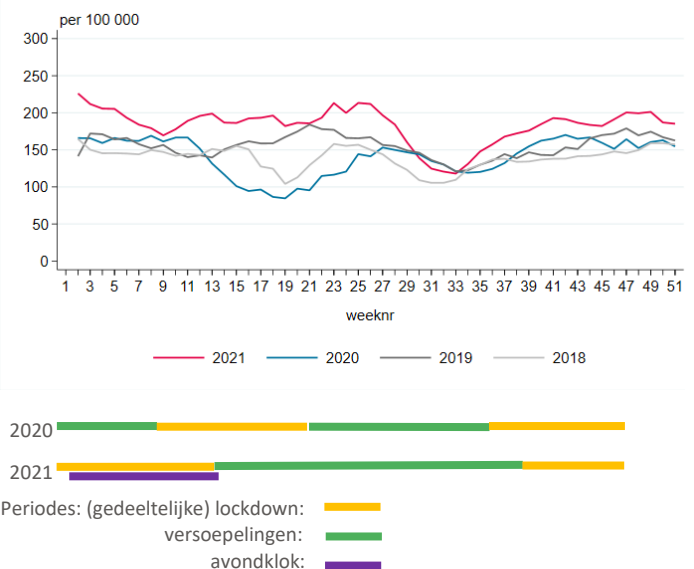
Huisartsencontacten voor angst en angststoornis in 2021 hoger voor jonge vrouwen

Vooral jonge vrouwen gingen in 2021 vaker naar de huisarts met angstklachten, wat direct in de eerste weken van 2021 inzette (van 159 contacten per 100.000 inwoners in week 51 van 2020 naar 226 per 100.000 in week 2 van 2021). Vrijwel het hele jaar bleef de trend boven die van 2018 en 2019, al werd het aantal contacten in de tweede helft van 2021 meer vergelijkbaar met 2018 en 2019 (figuur 6). Voor 15-19 jarige meiden was er een toename in angstklachten te zien vanaf het ingaan van de gedeeltelijke lockdown in het najaar van 2021 (figuur 5). Voor jongens (bijlage, figuur 13) en jonge mannen (bijlage, figuur 14) was er geen verschil met voorgaande jaren.

Figuur 5. Meiden van 15-19 jaar met angstig/gespannen gevoel (P01) per geslacht, 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

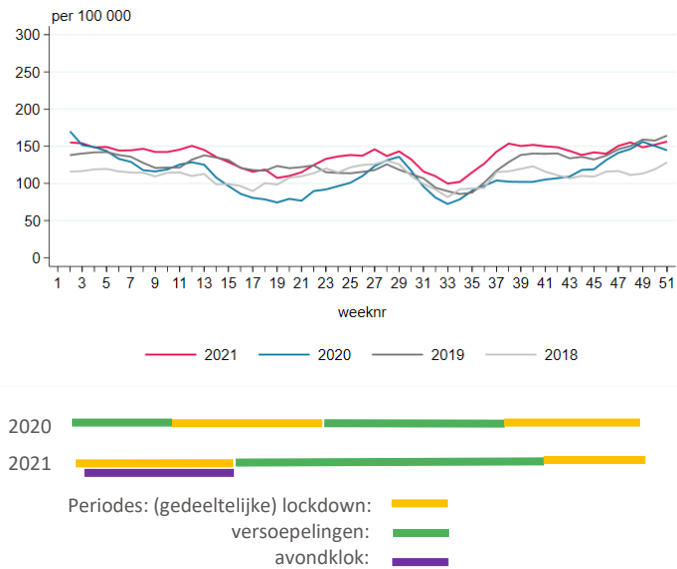

Figuur 6. Vrouwen van 20-24 jaar met angstig/gespannen gevoel (P01) per geslacht, 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

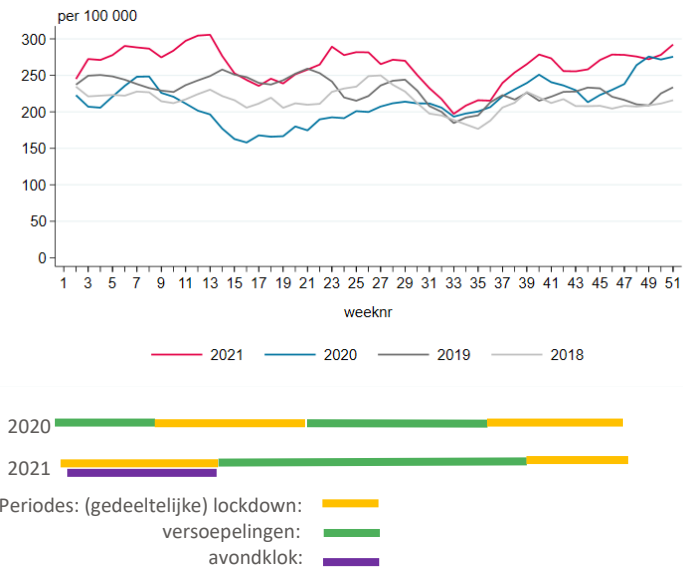

Het aantal contacten voor angststoornis was in 2021 alleen hoger voor 20-24 jarige vrouwen (figuur 8). Voor meiden van 15-19 jaar (figuur 7), jongens (bijlage, figuur 13) en jonge mannen (bijlage, figuur 14) was er geen verschil met de jaren voor de pandemie.

Figuur 7. Meiden van 15-19 jaar met angststoornis/toestand (P74) per geslacht, 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

Figuur 8. Vrouwen van 20-24 jaar met angststoornis/toestand (P74) per geslacht, 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

Beschouwing

In het verdere verloop van de coronapandemie in 2021, en met name tijdens de periodes van strenge maatregelen om verspreiding van het virus in te dammen, hadden huisartsen veel contacten met patiënten vanwege een down of depressief gevoel en een angststoornis, vooral bij vrouwen (20-24 jaar). Voor meiden (15-19 jaar) was het aantal contacten vanwege een down of depressief gevoel vooral in de eerste helft van 2021 duidelijk hoger dan in voorgaande jaren. Voor jongens en jonge mannen bleef het aantal contacten grotendeels vergelijkbaar met de jaren voor de pandemie, behalve voor een down of depressief gevoel bij 20-24 jarige mannen in de eerste helft van 2021.

Voor jongens en jonge mannen veranderde hun zorggebruik bij de huisarts voor de onderzochte klachten vrijwel niet in vergelijking met de jaren voor de pandemie, terwijl jonge vrouwen wel vaker contact hadden met de huisarts. Jonge vrouwen hebben mogelijk meer last gehad van beperkingen van hun sociale contacten dan jonge mannen (Magson e.a., 2021). Daarnaast zoeken jonge vrouwen eerder hulp voor hun klachten (Dopmeijer e.a., 2021), waardoor zij mogelijk ook eerder naar de huisarts gaan. Ook zijn er verschillen tussen vrouwen en mannen in de psychische problemen die zij ervaren. Vrouwen betrekken problemen over het algemeen meer op zichzelf en ervaren vaker internaliserende psychische problemen zoals depressie en angst. Mannen hebben vaker externaliserende psychische problemen, zoals agressie, antisociaal gedrag en middelengebruik (Boyd e.a., 2015; Rosenfield & Mouzon, 2013).

Verschillen tussen de leeftijdsgroepen van 15-19 jarigen en 20-24 jarigen zijn mogelijk te verklaren vanuit de grotere beperkingen die jongvolwassen hebben ervaren, omdat bijvoorbeeld hun opleiding vooral online plaatsvond terwijl middelbare scholen langer open bleven. Nog meer dan jongeren zijn jongvolwassenen bezig met identiteitsvorming en hebben daarvoor veel behoefte aan sociale steun van leeftijdgenoten (Dopmeijer e.a., 2021; Magson e.a., 2021). In onze vorige factsheet gingen wij in op mogelijke verklaringen voor verschillen tussen jongeren en jongvolwassenen. Wij noemden onder andere verlies van inkomen, minder aanwezigheid van sociale steun door zelfstandig wonen, groter

bewustzijn voor psychisch welbevinden door aandacht in de media en het versterken van bestaande wachtlijstproblemen in de GGZ door de coronacrisis (Jansen e.a., 2021).

Opvallend is dat voor de diagnose depressie sinds het begin van de pandemie minder contacten met de huisarts waren, terwijl het aantal contacten voor een down of depressief gevoel toenam. Op basis van de cijfers in dit onderzoek kunnen we niet vaststellen wat hiervan de oorzaak is. Mogelijk zouden huisartsen voor de pandemie bij vergelijkbare klachten sneller de diagnose depressie hebben gesteld, terwijl zij klachten nu toeschrijven aan somberheid als gevolg van de coronamaatregelen. Een andere mogelijkheid is dat de jongeren met een diagnose voor depressie nu meer uit beeld zijn geraakt en niet bij de huisarts terecht komen.

In 2020 was de invloed van de maatregelen op de mentale gesteldheid van jongeren minder duidelijk te zien, al begon dat te veranderen ten tijde van het aanscherpen van de maatregelen aan het eind van 2020. In 2021 leek de pandemie eerst onder controle te komen, wat weer hoop gaf, maar bleken strenge beperkende maatregelen toch weer nodig. Uit het onderzoek van Bosmans e.a. (2022) blijkt dat jongeren veerkrachtig zijn en dat hun mentale gesteldheid verbetert als maatregelen zoals lockdowns weer versoepeld worden. Of dit ook terug te zien is in zorgvraag bij de huisarts, blijven wij monitoren. Aan de hand van deze cijfers kunnen wij nog niet zeggen of dezelfde patiënten week na week bij de huisarts komen met hun klachten, of dat het steeds nieuwe patiënten zijn. Ook kunnen wij niets zeggen over de ernst van de klachten waarmee patiënten bij de huisarts kwamen. Cijfers van het CBS laten echter ook zien dat het aantal jongeren met psychische klachten in 2021 is toegenomen (CBS, 2021; 2022).

Op dit moment lijkt de pandemie zich gunstig te ontwikkelen, de maatregelen zijn sterk teruggedrongen en worden nog verder versoepeld. Mocht het beeld weer kantelen en er toch weer (strenge) coronamaatregelen nodig zijn, dan is het belangrijk dat huisartsen alert zijn en blijven op de mentale gezondheid. Zij kunnen hier actief naar vragen bij jongeren en jongvolwassenen. Hierbij willen wij huisartsen oproepen juist alert te zijn bij jongens en jonge mannen, die zich mogelijk minder snel tot de huisarts wenden bij psychische problemen. Mogelijk helpt het jongeren en jongvolwassenen om te weten dat meer leeftijdsgenoten last hebben van psychische klachten.

Het onderzoek

De cijfers zijn berekend op basis van een steekproef van gemiddeld 390 huisartsenpraktijken die representatief zijn voor de Nederlandse huisartsenpraktijken en verspreid zijn door heel Nederland. Wekelijks krijgt het Nivel van deze praktijken geanonimiseerde gegevens uit de elektronische medische dossiers. Voor het realiseren van de doelstelling van Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn stelt het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) jaarlijks een subsidie beschikbaar; deze subsidie is onderdeel van de instellingssubsidie van het Nivel.

Huisartsen registreren de gezondheidsklachten waarmee patiënten contact hebben met de huisartsenpraktijk en de diagnoses die zij stellen met behulp van ICPC-codes. Het voorkomen van contacten in de huisartsenpraktijk voor deze klachten en diagnoses zijn berekend per 100.000 inwoners van Nederland.

Deze studie is goedgekeurd volgens de governance code van Nivel Zorgregistraties, onder nummer NZR-00320.045.

Onderzoeksaanpak

Voor het berekenen van het vóórkomen van psychische klachten in de leeftijdsgroep 15 tot en met 24 jarigen hebben wij het aantal patiënten dat in een week contact had met de huisarts voor de volgende ICPC-codes geselecteerd: P01 (angstig/gespannen/nerveus gevoel), P03 (down/depressief gevoel), P74 (angststoornis/angsttoestand) en P76 (depressie). Patiënten zijn per week één keer geteld voor dezelfde ICPC-code. Het aantal patiënten met deze

---

klachten hebben wij berekend per 100.000 personen die ingeschreven waren in de huisartsenpraktijk in de leeftijdsgroep 15 – 19 jarigen en 20 – 24 jarigen, onderverdeeld naar geslacht.

Wij hebben het aantal wekelijkse contacten met de huisarts voor deze klachten in 2020 en 2021 als jaren tijdens de coronapandemie vergeleken met het gemiddelde van de twee voorgaande jaren. De cijfers die wij hebben berekend zijn gebaseerd op een steekproef van gemiddeld 390 huisartsenpraktijken. In de jaren 2018 en 2019 was er van meer praktijken data beschikbaar. Tijdens de pandemie ontvingen wij van wat minder praktijken wekelijkse data. Het aantal patiënten met een contact is berekend over de populatie van ingeschreven patiënten en de patronen zijn vrij consistent. Wij gaan er daarom vanuit dat de resultaten vrijwel niet zijn beïnvloed door de steekproef van praktijken.

Om grote schommelingen tussen weken te voorkomen, bijvoorbeeld doordat er in sommige weken bijzondere omstandigheden waren, zoals een feestdag waarop de huisartsenpraktijken gesloten zijn, is een 4-weeks voortschrijdend gemiddelde berekend. Ieder jaar is er een dip in het aantal contacten rond de kerstperiode en jaarwisseling. Om de grafieken beter leesbaar te maken, zijn de gegevens van week 52 (53 in 2020) en week 1 voor alle jaren buiten beschouwing gelaten. De analyses zijn uitgevoerd in Stata 16.01.

Meer weten over ons onderzoek?

U vindt deze publicatie en alle andere Nivel-publicaties op www.nivel.nl/publicaties

Meer informatie over ons corona-onderzoek vindt u op: <https://www.nivel.nl/nl/corona-actueel>

Meer informatie over surveillance vindt u op: <https://www.nivel.nl/surveillance>

Meer informatie over Nivel Zorgregistraties eerste lijn vindt u op: <https://www.nivel.nl/nl/nivel-zorgregistraties-eerste-lijn/nivel-zorgregistraties-eerste-lijn> of e-mail naar zorgregistraties@nivel.nl

Contact

Dr. Tessa Jansen, onderzoeker Huisartsgeneeskundige Zorg, [E] t.jansen@nivel.nl

Titelgegevens van deze publicatie

De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt: T. Jansen, E. Bolt, J. Hendriksen, M. Hooiveld, J. Korevaar. In 2021 meer jongvolwassen vrouwen naar de huisarts met depressieve gevoelens en angst. Utrecht: Nivel, 2022.

Bronnen

Baliatsas, C., Hooiveld, M., Dückers, M. & Bosmans, M. Kort-cyclisch Cijferoverzicht gezondheidsmonitor COVID-19: 1e gegevensrapportage jeugd (augustus-oktober 2021). Utrecht: Nivel, 2022.

Bosmans, M., Marra, E., Alblas, E., Baliatsas, C., Vetten, M. de, Gameren, R. van, Schulpen, S., Moleman, Y., Bhattathiri, G., Gerbecks, J., Ditchev, L. & Dückers, M. De gevolgen van de coronapandemie voor de gezondheid en het welzijn van de jeugd: een systematische literatuurstudie. Utrecht/Bilthoven: Nivel, RIVM, 2022.

Boyd, A., Velde, S. van de, Vilagut, G., Graaf, R. de, O'Neill, S., Florescu, S., Alonso, J. & Kovess-Masfety, V. (2015) Gender differences in mental disorders and suicidality in Europe: Results from a large cross-sectional population-based study. *Journal of Affective Disorders*, 173: 245-254.

CBS (2021, 3 september). Mentale gezondheid in eerste helft 2021 op dieptepunt. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/35/mentale-gezondheid-in-eerste-helft-2021-op-dieptepunt>

CBS (2022, 21 januari). Gezondheid in coronatijd. <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/welvaart-in-coronatijd/gezondheid-in-coronatijd>

Derks, M., van der Helm, J., Jansen, N., de Vetten, M., Marra, E. & Dückers, M. (2022). Feitenblad integrale gezondheidsmonitor COVID-19: 1^e kort-cyclische gegevensrapportage jeugd. Bilthoven: RIVM. <https://www.rivm.nl/documenten/kort-cyclische-panel-rapportage-jeugd>

Dopmeijer, J.M., Nuijen, J., Busch, M.C.M., Tak, N.I., e.a. (2021). Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs. Deelrapport I: Mentale gezondheid van studenten in het hoger onderwijs. Bilthoven/Utrecht: RIVM/GGDGHOR Nederland/Trimbos Instituut.

Jansen, T., Bolt, E., Hendriksen, J., Hooiveld, M. & Korevaar, J. (2021). 20-24 jarigen in tweede lockdown vaker naar de huisarts met depressieve gevoelens en angst. Utrecht: Nivel.

Magson, N.R., Freeman, J.Y.A., Rapee, R.M., Richardson, C.E., Oar, E.L. & Fardouly, J. (2021). Risk and protective factors for prospective changes in adolescent mental health during the COVID-19 pandemic. *Journal of Youth and Adolescence*, 50:44-57. <https://doi.org/10.1007/s10964-020-01332-9>

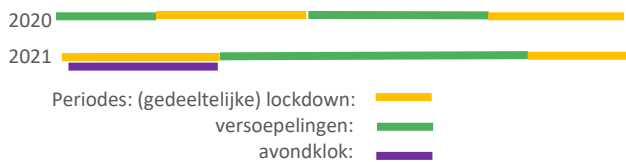
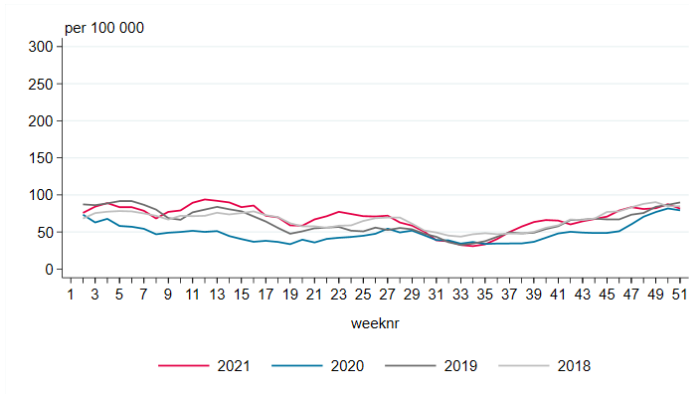
Rijksoverheid/RIVM (2022, 28 januari). Coronadashboard. Positief geteste mensen. <https://coronadashboard.rijksoverheid.nl/landelijk/positief-geteste-mensen>

RIVM (2022, 28 januari). Tijdlijn van maatregelen voor bestrijding COVID-19. <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/tijdlijn-maatregelen-covid>

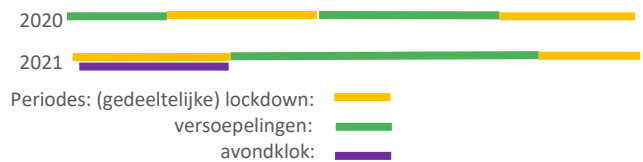
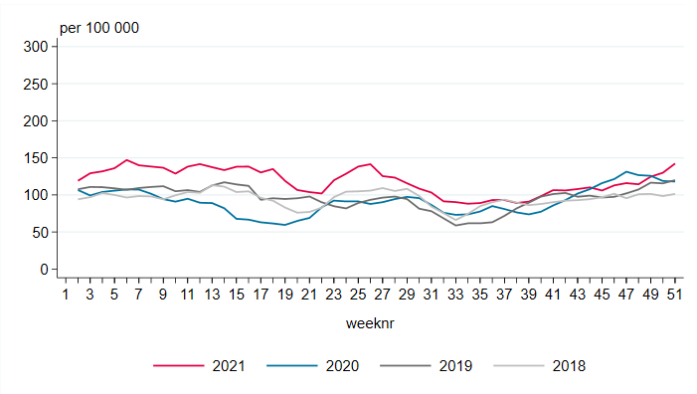
Rosenfield, S., & Mouzon, D. (2013). Gender and mental health. In: *Handbook of the sociology of mental health* (pp. 277-296). Springer, Dordrecht.

Bijlage: grafieken contact met de huisartsenpraktijk voor psychische klachten en aandoeningen door jongens (15-19) en jonge mannen (20-24)

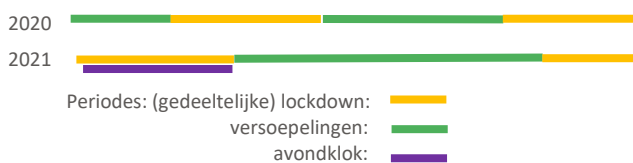
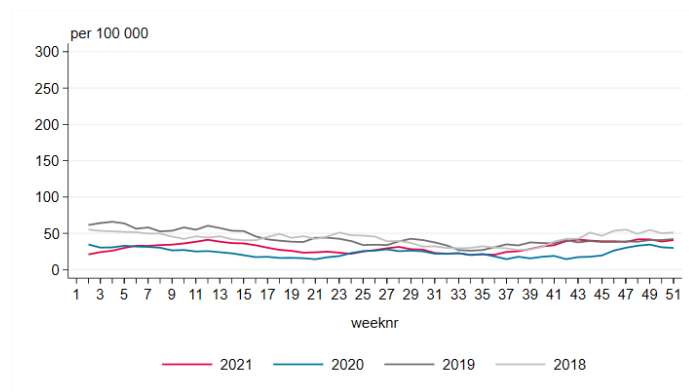
Figuur 9. Jongens van 15-19 jaar met down/depressief gevoel (P03), 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

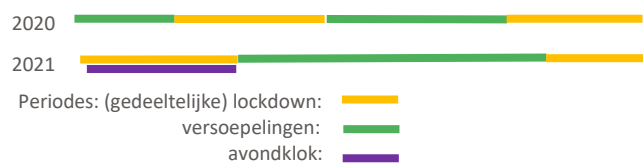
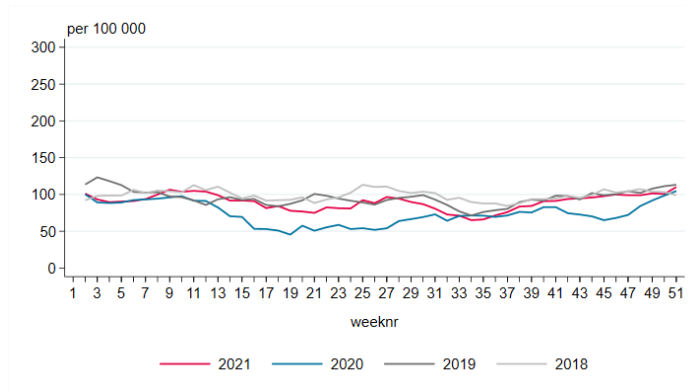
Figuur 10. Mannen van 20-24 jaar met down/depressief gevoel (P03), 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

Figuur 11. Jongens van 15-19 jaar met een depressie (P76) per geslacht, 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

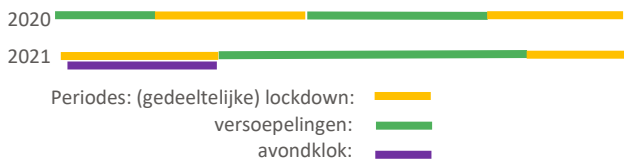
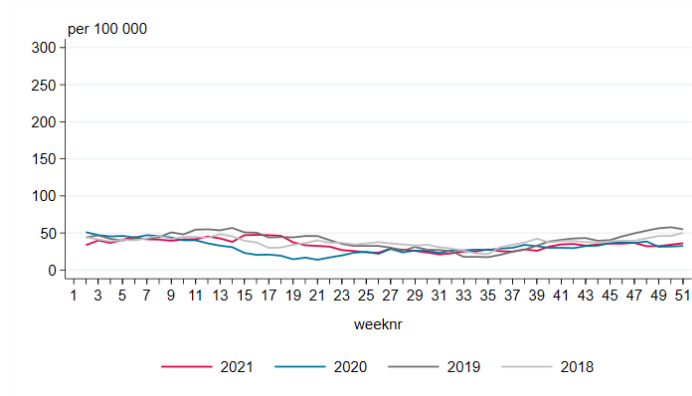

Figuur 12. Mannen van 20-24 jaar met een depressie (P76) per geslacht, 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

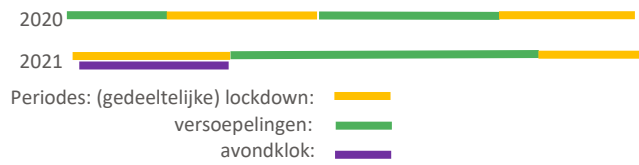
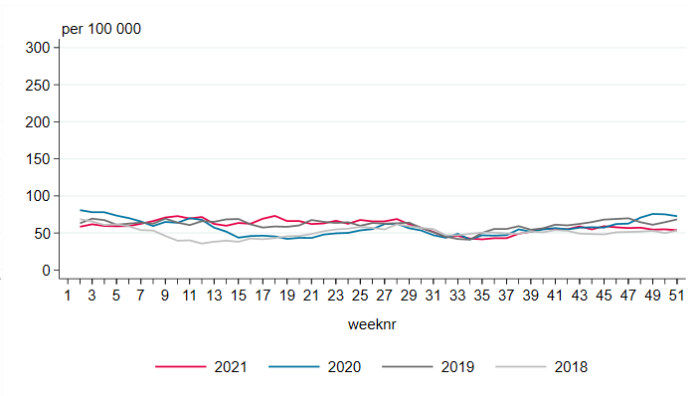

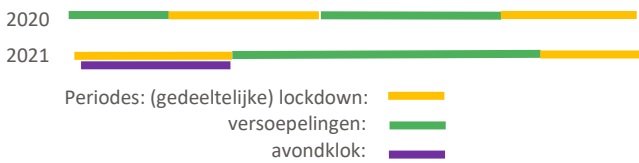
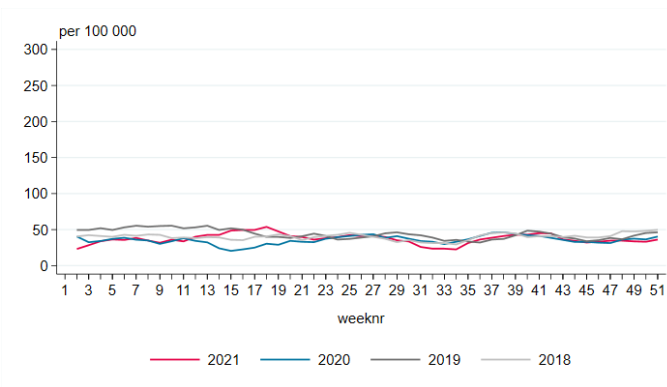
Figuur 13. Jongens van 15-19 jaar met angstig/gespannen gevoel (P01) per geslacht, 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

Figuur 14. Mannen van 20-24 jaar met angstig/gespannen gevoel (P01) per geslacht, 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

Figuur 15. Jongens van 15-19 jaar met angststoornis/toestand (P74) per geslacht, 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

Figuur 16. Mannen van 20-24 jaar met angststoornis/toestand (P74) per geslacht, 4-weeks voortschrijdend gemiddelde per 100.000 inwoners van dezelfde leeftijdsgroep.

